

Datele privind înființarea Comunei Popești, prima atestare documentară, precum și evoluția istorică

Prima atestare documentară a satului Popești apare într-un uric din 12 august 1426 al domnitorului Alexandru cel Bun.

Înființarea oficială a Comunei Popești este în anul 1968, prin Legea nr. 2/1968, republicată, privind organizarea administrativă a teritoriului României.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Comuna Popești făcea parte din plasa Cârlișău a județului Iași și era formată din satele Popești, Rădeni, Obrijeni, Doroșcani, Hărpășești, Mădârjac, Grumușelele și Bojila, având în total 2.736 de locuitori. În anul 1931, comunei i s-au alipit temporar satele Comunei Sinești, care a fost desființată, reapărând ulterior.

În anul 1950, comuna a fost transferată raionului Târgu Frumos și apoi (după 1960) raionului Iași din regiunea Iași. În 1968, ea a revenit la județul Iași, reînființat.

În ceea ce privește monumentele istorice, unsprezece obiective din Comuna Popești sunt incluse în Lista Monumentelor Istorice din județul Iași ca monumente de interes local. Cinci dintre acestea sunt situri arheologice:

- Situl din „Dealul Gagea” aflat la nord-nord-est de satul Doroșcani;
- Situl din „Dealul Viilor” aflat la 3,5 km nord de satul Doroșcani;
- Situl de la „Gropul Morii” aflat la 1 km nord-est de satul Hărpășești;
- Situl din „Sărături” aflat la 1,5 km est-nord-est de Popești;
- Situl de la „Movilă” aflat la 1 km sud de Popești.

Celelalte șase sunt clasificate ca monumente de arhitectură:

- Biserica „Sfântul Nicolae” (1857) de la Doroșcani;
- Biserica „Sfinții Împărați” (1833) din Hărpășești;
- Biserica de lemn „Sfântul Gheorghe” (1780) din Roșcani;
- Biserica de lemn „Sfântul Dumitru” (1835);

- Biserica de lemn „Sfânta Treime” (1700) din Popești;
- Ansamblul Conacului Cantacuzino-Pășcanu (secolul al XVIII-lea), ansamblu aflat în satul Popești și format din conacul propriu-zis și biserica „Sfântul Ilie” (1776).

Dintre acestea, cel mai cunoscut obiectiv turistic este Conacul Cantacuzino-Pășcanu, construit în secolul XIX pe locul unui conac mai vechi de către familia boierilor Mavrocordat.

Regiunea de nord-est a României este bogată în tradiții și obiceiuri, păstrate mai cu seamă în zonele rurale, acestea devenind păstrătorii unor tradiții culturale vechi de sute de ani. Cele mai reprezentative sunt obiceiurile din perioada Sărbătorilor de Iarnă, Comuna Popești fiind recunoscută pentru „Capra cu stuf din Popești”, datină ce poate fi trecută cu ușurință în lista celor mai vechi tradiții ieșene ale iernii, fiind considerată de către unii cercetători păstrată de pe timpul dacilor. Unicitatea tradiției este dată de materialele din care este confecționată, care sunt doar din origine animală și vegetală, respectiv pene, stuf și piei, creând o adevărată poveste cu incipit, intrigă, punct culminant și un deznodământ ce aduce numai zâmbete.

Jocul „Caprei cu stuf” are loc în Ajun de Anul nou, în ultima zi din an participanții adunându-se în centrul satului, unde, pe vremuri, se adunau capre, cerbi și urși din cele trei părți ale comunei, respectiv, Popești, Rădeni și din Țigăneasa. Ceea ce impresionează la acest obicei este varietatea de măști animale și umane întâlnite în acest sat.

În afară de capră, care apare în costumație diferită - stuf, hârtie sau cordele - nelipsită este masca de cerb, bogat împodobită cu diferite găтели, panglici, hurmuz, mărgelă, betală, flori de lămâiță. Alături de acestea se mai întâlnește masca de cal, urs, struț. Măștile întâlnite în acest sat reprezintă o sinteză a tuturor măștilor din Podișul Central Moldovenesc - zona Iași.

Tradițiile și obiceiurile zonei, precum și obiectivele cultural-istorice reprezintă principalele elemente care contribuie la dezvoltarea turismului de la nivelul Comunei Popești. Valorificarea patrimoniului natural, istoric și cultural local poate avea o contribuție însemnată asupra creșterii și dezvoltării industriei turismului.

Satul Doroșcani este vechiul sat Melcinești „aflat în apropiere de Rădeni, la răsărit se găseau Melcineștii din Cârlișău, unde cap de neam era Ștefan Melcin și el trăitor sub Alexandru cel Bun...”.

Satul se află pomenit întâia oară la 1499 noiembrie 20. Ștefan cel Mare cumpără și dăruiește mănăstirii Voronețului, satul din Cârlișău, anume Melcinești, unde a fost Ștefan Melcin. Cumpărătura se face de la aceeași stăpâni întâlniți la Tomești, „Dragoș Carimbu și verii lui, popa Luca Poltun și fratele lui Ion și sora lor Fedea și nepoții lor Nistor Gagea și sora lor Visco, toți nepoții lui Petru Berteau”.

La 8 aprilie 1632 apare o mărturie privind învoiala lui Ionașco Jora, vornic, cu Partenie egumen și alți proegumeni, călugări și vestieri de la mănăstirea Voroneț, pentru satul Melcinești, constând în „drept 30 de motce, și doi cai și trei iepe și doi boi și două vaci; și iepele să fie cu mânzi și vacile cu viței și 150 de taleri de argint”. Din această tocmeală jupânul lor a achitat numai o parte, restul rămânând pe mai târziu.

La 14 mai 1632, Partenie egumen cu întreg soborul mănăstirii Voroneț, vând satul Melcinești vornicului Ionașco Jora.

La 9 iunie 1632, Alexandru Iliăș voievod întărește lui Ionașco Jora, vornic de gloată și soției lui, siliștea Melcinești din ținutul Cârliștura, pentru 200 unghi bani buni. Se arată că mănăstirea Voroneț, care vinde acest sat, îl are printr-un uric de la Ștefan Vodă cel Bătrân.

La 28 aprilie 1633 se menționează într-un document că Tanasie și Partenie, egumeni, împreună cu întreg soborul mănăstirii Voroneț au schimbat cu Ionașco Jora siliștea Melcinești din ținutul Cârliștura, obținând o siliște în ținutul Sucevei, anume Mușiniții, ce sunt mai sus de târgul Siret.

La 24 aprilie 1634 călugării de la mănăstirea Voroneț adevăresc lui Vasile Lupu voievod că au schimbat Mușiniții, de lângă târgul Siret, a lui Ionașco Jora vornic, primind în plus 100 lei. Varlam arhiepiscop și mitropolit al Sucevei, confirmă la aceeași dată schimbul făcut.

La 7 octombrie 1634, Vasile Lupu, voievod, întărește lui Ionașco Jora, fost vornic, în urma judecății avute cu Cobăleanul și rudele sale, siliștea Melcinești, ținutul Cârliștura, primite de la mănăstirea Voroneț, în schimbul siliștei Mușiniții, ținutul Suceava.

La 20 iulie 1696, un Izvod de împărțeală a moșiilor rămase de la Constantin Jora, bir vel clucer, un urmaș a lui Ionașco Jora, amintește între moșii: Rădem, Averești, Broșteni, Doroșcani, Melcinești, Bălușești.

Prin acest document apare pentru prima dată denumirea satului Doroșcani, alături de Melcinești. Se pare că, odată cu schimbul de siliști ce s-a efectuat cu mănăstirea Voroneț, s-a întocmit și denumirea satului Melcinești, pentru că, la 8 octombrie 1717, apare numai satul Doroșcani, alcătuit din: case, iaz și moară.

La 15 iulie 1741, Mihalache, fiul lui Dănilache, vinde lui Sandu Jora, partea sa din moșia Doroșcani, ținutul Cârliștura. Se menționează proprietarii anteriori, prețul și martorii.

La începutul anului 1800 s-a găsit o altă însemnare de împărțeală a moșiei Doroșcani.

La 31 martie 1845, câțiva locuitori ai satului Doroșcani se obligă să-i achite lui Grigore Mavrocordat agă, prețul unui stog de fân, fiind cuprinse și condițiile boierului.

Satul Hărpășești (Arpășești) își ia numele de la Arpaș, se întâlnește prima dată într-un uric a lui Ștefan cel Mare la 12 ianuarie 1488 când e arătat că se află lângă Todirești. Mai este menționat într-un document de la 28 martie 1560 al domnitorului

Alexandru Lăpușeanu: „... se mai adaugă a patra parte din satul Todirești, cumpărat de Petru de la Arpășești și dată lui Dragu fost comis”.

La 3 iulie 1626 un document „glăsuiește Tudosia, fata Varvarei, nepoata Nastei și Nastasia și Prohira și ... fetele Lupului, nepoate iarăși Nastasiei, a vândut a noastră dreaptă ocină și moșie, ce-au avut, dintr-o a treia parte de sat de Arpășești, două părți ce se cheamă acum Goești. Deci am vândut vastă ocină Neniului pârălabul de Cârligătura, drept doi boi și o vacă cu vițel.

Așijdere și din ceia parte dinspre vale am vândut noi, cari suntem mai sus scriși, partea moșiei noastre, a Nastasiei, parte care se vor alege din tot satul și cu tot venitul. Iarăși am vândut dumisale Neniului pârălab într același preț.

Și această tocmeală s-au făcut dinaintea lui Ionașco Bilțu și popa Gligorie ot Todirești și Iordache și Gheorghită Murățel și Misail și Zaharia și Cârstea și alți mulți oameni buni”.

La 22 martie 1633, Eremia, fiul lui Onciul, vinde lui Iordachi diocul partea sa din satul Arpășești. La aceeași dată. Alexandru Iliăș voievod întărește lui Iordache fost vornic, părți de ocină din satul Arpășești, ținutul Cârligătura, cumpărate de la Uremia, fiul lui Onciul și de la Anghelina, fiica Micăi.

La 1830 se găsește o listă a capitației din satele: Cosățeni, Popești, Doroșcani, Sinești și Hărpășești.

La 12 iunie 1841, locuitorii din satul Popești, ținutul Iași, se obligă să achite proprietarului moșiei Hărpășești, la termenele fixate, cele 16 merțe păpușoi ce le-au cumpărat de la el.

La 9 octombrie 1842, Mărgărita Cuza păhămiceasă, adeverește că șade în casa lui Alexandru Gheorghiu Mavrocordat hatman, proprietarul moșiei Hărpășești, ținutul Iași. Acesta i-a lăsat-o spre a o locui în tot timpul vieții, urmând ca după moartea ei să intre în stăpânire.

La 6 martie 1845, Grigore Muște, fostul posesor al moșiei Hărpășești, ținutul Iași, fiind obligat prin contract să predea în bună stare „acareturile” de pe moșie, se învoiește cu Grigore Mavrocordat pentru ca acesta să se ocupe de repararea lor, predându-le totodată proprietarului.

Domnitorul Moldovei, Grigore Alexandru Ghica (1849-1856), revoluționar pașoptist, cel care sprijinea politica Unirii și care a declanșat acțiunile de schimbare, pregătit de multă vreme de toate puterile sufletești ale neamului, ajuns în pragul deznădejzii din cauza opoziției organizate de marea boierime, în iarna anului 1852/1853 se retrage la moșia sa din Hărpășești pentru a-și îngriji sănătatea.

Este singurul document care arată că un domnitor al Moldovei, a avut pe teritoriul Comunei Popești o reședință în care a și locuit. Constituie o chestiune de mândrie pentru locuitorii satului Hărpășești și ai Comunei Popești, că pe aceste meleaguri au trăit mari domnitori ce au scris pentru istoria neamului fapte și evenimente memorabile.

Este dureros, în același timp, că o asemenea personalitate a istoriei neamului românesc care, alături de Al. I. Cuza, rămâne un voievod al epocii modeme, cu disponibilități pentru realizarea unor reforme însemnate, „... un om pe care toți care l-au cunoscut au trebuit să-l iubească, ale cărui simțăminte erau patriotice”, „... un om bine crescut, plin de sentimente, de onestitate și de religie, ba chiar bigot, incapabil de a-și atribui lucru altuia, incapabil de a se îmbogăți din sudoarea săracilor”, să-și doarmă somnul de veci în Franța la Mee, lângă Melun, uitat de toți urmașii pentru care el s-a sacrificat.

Grigore Al. Ghica este domnitorul care la 3 aprilie 1850 semnează printr-un ofis „Legiuirea pentru reformarea Corpului slujitorilor în jandarmi”. Deci el este cel ce a semnat actul de naștere al Jandarmeriei Române.

Ca urmare a condițiilor social-economice, satul Hărpășești cunoscuse o dezvoltare aparte la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea față de celelalte sate ale comunei, deoarece într-un document din 15 august 1855, cu lista târgurilor și târgușoarelor mai însemnate din ținutul Iași, alături de Iași, Tg. Frumos, Poieni, Goești este nominalizat și Hărpășești, ca târgușor în ocolul Cârligătura.

Satul Obrijeni își trage numele cel mai probabil de la un Obreja sau de la „Obreje” care înseamnă muchie de deal, dacă avem în vedere dealul ce pleacă din Capu Dealului la nord și continuă cu Dealul Popii la sud, ce la un loc formează o muchie.

Deși descoperirile arheologice de la Siliște și Coșare atestă existența locuitorilor în preistorie, dovezile existenței satului Obrijeni, ca și Mohorâți, ne aduc la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea. Între anii 1605-1608, întâlnim printre cei puși să stabilească hotarul Scobâlțenilor, pe „Bârlici ot Obrijeni”.

La recensământul populației din anul 1774, satul Obrijeni, ținutul Cârligătura, avea: 11 case, un „copil din casă” (Toader), 9 bimici, 6 slugi ale logofătului C. Balș, Ioan Mahu, purcar a căpitanului de dărăbani Iordache Pană.

La 28 februarie 1846, Departamentul averilor bisericești trimite o adresă către spătarul Alecu Paraschiv, prin care i se aduce la cunoștință hotărârea luată de mitropolit, conform ispisocului din 1501 decembrie 14 de la domnul Ștefan voievod privind moșia Sinești (Cârligătura, Iași) a Sfintei Mitropolii.

La 10 aprilie 1831, este găsit actul lui Petru Brașoveanul prin care dă amanet: oi, cai și o bucățică de pământ bănesei Maria Holban, pentru datoria ce o are de la închirierea moșiei Obrijeni din ținutul Cârligătura.

La 13 februarie 1832, jalba paharnicului Ioan Ciornei I către Divanul Judecătoresc al Principatului Moldovei, reclama neînțelegerea ce o are cu Petru Brașoveanul pentru contractul încheiat între ei privitor la posesia moșiei Obrijeni (Cârligătura). Urmează rezoluția vornicului Grigore Ghica.

La 3 mai 1832, Divanul Judecătoresc cere secastriei să dea carte de blestem în procesul ce urmează a se judeca la Judecătoria ținutului Cârligătura pentru posesia moșiei Obrijeni ce o au în tovărășie Ciornei paharnic și Petru Brașoveanul.

La 17 ianuarie 1833, s-a încheiat un contract cu Vasile Poroineanul, sluger pentru venitul moșiei Obrijeni, ținutul Cârligătura, dat în posesie pe trei ani, cu 340 galbeni pe an.

La 28 aprilie 1833, locuitorii satului Obrijeni, ținutul Cârligătura, dau mărturie cu privire la animalele avute pe moșia satului de fostul posesor Ioan Ciornei, paharnic, și cu privire la fânul rămas de la el. Pe verso se menționează numărul stogurilor vândute din acel fân și prețul lor.

La 9 august 1833, Veisa agă trimite o scrisoare către slugerul Vasile Poroineanul, arendătorul moșiei Obrijeni, a bănesei Holban prin care-l roagă a-i comunica prețurile la fân și păpușoi, având nevoie de bani. Tot în această perioadă s-a găsit o „schiță” de plan a moșiei Obrijeni.

Obrijenii se găsesc la 1,5 km spre vest de Popești, reședința comunală, și la 2 km sud-est de satul Bocnița, Comuna Sinești. Frumusețea de aici este un rezultat al muncii neîncetate și al dragostei omului pentru colțul său de lume.

În ce privește trecutul acestei așezări, ne aflăm în fața unei mici taine. Istoria neamului nostru și implicit și a oamenilor de pe aceste meleaguri, a fost foarte agitată, invaziile repetate au provocat atâtea mutări și dispariții ale așezărilor, încât țăranul nostru a fost îndreptățit să spună că viața părinților noștri a avut „liniștea râurilor și hodina vântului”. Totuși numele acestui sat, oamenii lui, rânduielele pe care și le-au păstrat, amintirile puține care le-au mai rămas, determină să fie socotit un sat de neamuri. În această parte a Moldovei, neamurile și razeșii au o viață mai ridicată decât alte grupuri din alte zone ale Moldovei și din celelalte provincii românești. Țăranii de rând, „vecinii”, au fost oameni de clacă și robotă, atrași de belșugul pământului, însă neamurile, oamenii liberi în epocile când țara se ținea slobodă domniei ei, s-au apărat de amestecurile de sânge cu veneticii și vecinii.

Aceeași rânduială a neamestecului cu satele învecinate o practică Obrijenii. În istoria locurilor au fost așezări mai noi sau mai vechi, dar nu s-au amestecat în nici un fel cu Obrijenii.

Satele Mohorâți și Țigănime, așezate pe aceste locuri, nu au găsit contopire cu Obrijenii, așa cum s-a întâmplat cu Popeștii sau Sineștii.

Într-adevăr, pământul pe care s-au așezat și l-au valorificat așa de sporadic îl găsim în documente începând cu domnia lui Ștefan cel Mare, parte din pământurile Obrijenilor devenind proprietate a mănăstirilor: Putna, Voroneț și Bogdana, de unde se deduce că Obrijenii aveau cea mai însemnată rânduială și morală a vechilor neamuri.

În acest perimetru al Comunei Popești sau ca megieși ai acesteia, au mai existat și unele cătune și sate, găsite în unele documente pentru o perioadă relativ scurtă. În dorința de a respecta adevărul istoric, vom încerca să le facem o prezentare și o localizare aproximativă:

Satul Pădureni

Așezat la marginea pădurii Păușești, a primit ființă după Primul Război Mondial începând cu anul 1922, locuitorii ai satelor Hărpășești și Păușești au fost împroprietăriți la reforma agrară din 1921. Până în anul 1958 satul a purtat numele de Pîrlita, după denumirea unei văi ce cândva a fost acoperită cu pădure, dar care a fost defrișată prin ardere, iar pământul arat a fost împărțit la împroprietărire.

Satul Rădeni

Prima mențiune se găsește în hotărnicia satului Melcinești, uric al lui Ștefan cel Mare, la 20 noiembrie 1499. Satul își avea originea sa probabil într-un vechi rediu (rămășiță dintr-o pădure tăiată), cum ar fi rediul găsit în uricul satului Tomești (1497 iunie 22) sau mai sigur își are numele de la un străvechi Radu. Satul Rădeni era și la începutul veacului al XV-lea.

În 20 noiembrie 1499 se menționa pârâul Rădenilor, iar la 16 august 1603 un martor din Rădeni.

La 20 ianuarie 1628, marii boieri dau mărturie lui Ionașco Jora, vornic de gloată, că au cumpărat părți din satul Rădeni de la Petrea Ialț și rudele lui.

La 1744 satul Rădeni avea: 65 case, doi popi, un dascăl, un panțâr, un ușerel, un cioclu, patru slugi, patru văduve, șapte țigani, 36 bimici și Mihai - pușcaș.

Satul Rădeni a funcționat practic ca localitate de sine stătătoare până în jurul anului 1950. Limita de separație cu Popești era casa lui Ion (Nicu) Iftimie, cumpărată ulterior de Nicolae Donose. Era ultima casă din Popești spre sud, iar de la bifurcația drumului din fața acestei case, către sud începea satul Rădeni. Bătrânii satului se consideră că fac parte din Rădeni.

Satul Cioltani (Gioltani)

Alexandru cel Bun voievod, pentru că l-a slujit cu credință, dă lui Giurgiu Stângaci, printre alte sate și Cioltani de la Glod. Se pare că în acele vremuri satul se afla pe lângă Podu Iloaiei, pe Valea Bahluiului.

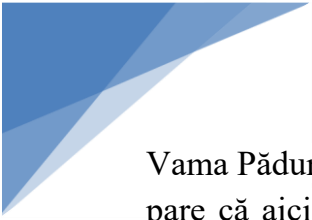
La 15 mai 1745, se menționa existența acestuia în trupul moșiei Popești lângă iazul Neniului, lângă pârâul Ezereaua, la răsărit de Sinești și la vest de Popești.

Se pare că satul s-a mutat de pe valea Râului Bahlui, într-o poiană din pădure; ulterior acesta a fost cumpărat de familia Neniul, vornic în veacul al XVI-lea. Probabil că acesta a făcut și digul iazului ce azi se cheamă Iazul Neni. Deci ca localizare poate fi pe pantele din jurul acestui iaz.

La 8 iunie 1681, găsim mărturia vornicului Istrate, pârălab de Cârlișura și Constantin căpitanul din Cudrești, pentru alegerea „părților din Cioltani, după cererea razeșilor, despre părțile lui Neniul logofăt”.

S-au mai găsit documente în care se menționau sate ca: Țigănime, Todirești, Mițoc, Glodeni, Fântânele, Veleșeni și Vlădeni ce-au făcut parte din teritoriul actual al Comunei Popești.

Satul Vama s-a format după Primul Război Mondial din locuitorii satelor Popești, Rădeni și Mădărjac, împroprietăriți în anul 1921. Denumirea satului vine de la

Vama Pădurii Popești care se află în același loc, dar denumirea este mult mai veche, se pare că aici se făceau vămuiri la drumul ce mergea spre Vaslui sau de la Vaslui pe timpul lui Alexandru cel Bun, dar fiind și una din vămile ținutului Cârlișturii.